

R O Z S U D O K
V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Martina Vladika a sudcov JUDr. Ivana Machyniaka a JUDr. Jozefa Kolcuna v právnej veci žalobcu **J. J.**, bývajúceho v P., zastúpeného JUDr. J. V., advokátom v P., proti žalovanému **H., a.s.**, so sídlom v P., IČO X., **o zaplatenie 225 203,- Sk s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 7 C 80/2005, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Prievidza z 2. mája 2006 č.k. 7 C 80/2005-64, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Okresného súdu Prievidza z 2. mája 2006 č.k. 7 C 80/2005-64 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Žalobca sa domáhal žalobou z 2. 5. 2005, aby súd uložil žalovanému povinnosť zaplatiť mu odstupné v sume 225.203,- Sk spolu s úrokom z omeškania a náhradou trov konania na tom skutkovom základe, že u žalovaného pracoval od 26.11.2002 ako baník až do 1.11.2002, kedy v dôsledku hlásenia ohrozenia chorobou z povolania a to ochorenia kostí, kĺbov, šliach, nervov končatín z dlhodobého, nadmerného zaťaženia bol preradený na ľahšiu prácu v podzemí. Voči žalovanému mu preto vznikol nárok na odstupné vo výške jedno násobku priemerného mesačného zárobku a v dôsledku skončenia pracovného pomeru mu vznikol nárok na ďalšie odstupné vo výške desaťnásobku priemerného mesačného zárobku

(§ 1 ods. 2 písm. a/ a § 5 ods. 2 písm. a/ a d/ vyhlášky č. 191/1991 Zb.). Nárok žiadal priznať i v zmysle vtedy platnej kolektívnej zmluvy.

Okresný súd Prievidza rozsudkom z 2. mája 2006 č.k. 7 C 80/2005-64 návrh žalobcu zamietol. Za základ svojho rozhodnutia vzal zistenia, že žalobca v dôsledku hlásenia choroby z povolania bol preradený z pôvodnej práce na ľahšiu prácu v podzemí a že následne žalobca skončil so žalovaným pracovný pomer, vzhľadom na jeho zdravotný stav a na skutočnosť, že žalovaný ho nemal možnosť zamestnávať na inom pracovnom mieste. Keďže k preradeniu došlo dňom 1.11.2002 a k skončeniu pracovného pomeru 31.7.2003, zaoberal sa najskôr otázkou, či vyhláška č. 19/1991 Zb. bola v uvedených dňoch účinná a teda, či ju bolo možné na daný právny vzťah aplikovať. Dospel k záveru, že v rozhodujúcom čase vyhláška č. 19/1991 Zb. už v žiadnom prípade nebola účinná. V tomto smere uviedol, že ak k zániku jej účinnosti nedošlo už zrušením zmocňovacieho ustanovenia § 148a Zákonníka práce č. 65/1965 Zb., tento zánik účinnosti nastal dňom, kedy nadobudol účinnosť Zákonník práce č. 311/2001 Z.z. Zánikom účinnosti Zákonníka práce č. 65/1965 Zb. zároveň zanikla vykonávacía funkcia vyhlášky č. 19/1991 Zb. ako podzákonného právneho predpisu, v dôsledku čoho už vyhláška nemohla vykonávať zrušený zákon. Keďže Zákonník práce č. 311/2001 Z.z. neobsahuje výslovné ustanovenie deklarujúce platnosť a účinnosť vyhlášky č. 19/1991 Zb., vyhláška nemohla slúžiť aj na vykonanie tohto zákona (rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 276/2005 a 3 Cdo 200/2005). Na jej základe preto nebolo možné žalobcovi priznať ním žalovaný nárok. Pokiaľ žalobca žiadal nárok priznať podľa kolektívnej zmluvy uviedol, že táto v čl. X bod 9 len odkazuje na hmotné zabezpečenie podľa vyhlášky č. 19/1991 Zb. Keďže sama neustanovuje osobitné nároky zamestnancov odchyľne (v širšom rozsahu) od právnej úpravy uvedenej vo vyhláške, má len deklaratórnu povahu. Žalobou uplatnený nárok žalobcu preto nebolo možné priznať ani podľa kolektívnej zmluvy.

Proti tomuto rozsudku okresného súdu, na základe podnetu žalobcu, podal včas mimoriadne dovolanie generálny prokurátor. Navrhol rozsudok okresného súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Uviedol, že rozhodnutie okresného súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci a je v rozpore so zákonom. Okresný súd totiž dospel k nesprávnomu právnomu názoru, že nárok uplatnený žalobcom nie je možné priznať podľa ustanovení kolektívnej zmluvy. Podľa generálneho prokurátora kolektívnu zmluvu treba považovať za dvojstranný právny úkon, ktorého obsah vychádza z autonómneho postavenia zmluvných

partnerov a z princípu zmluvnej voľnosti. Po podpise sa kolektívna zmluva stáva záväznou s rovnakými právnymi následkami (účinkami) ako zákon, je teda pre zmluvné strany záväzná. Nároky, ktoré z nej jednotlivým zamestnancom vzniknú, sa uplatňujú a uspokojujú ako ostatné nároky zamestnancov z pracovného pomeru a možno ich vymáhať súdnou cestou. Na tom nič nemení ani skutočnosť, že hmotné a sociálne zabezpečenie zamestnancov je v nej upravené odkazom na právny predpis, ktorý už predtým stratil účinnosť. Nemožno totiž vylúčiť, aby predmet úpravy kolektívnej zmluvy (jej časť) účastníci dohodli aj takouto formou. Poukázal pritom na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 1 Cdo 39/2006 a 2 Cdo 165/2005. Keďže v posudzovanej veci bolo nesporné, že medzi odborovými organizáciami akciovej spoločnosti H. a akciovou spoločnosťou H. bola platne uzavretá kolektívna zmluva na obdobie od 1. apríla 2003 do 31. marca 2004 (podobne aj na obdobie od 1. apríla 2002 do 31. marca 2003), v ktorej sa žalovaný zaviazal poskytnúť zamestnancom, ktorí stratili vzhľadom na svoj zdravotný stav spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu, hmotné a sociálne zabezpečenie aj podľa vyhlášky č. 19/1991 Zb. o pracovnom uplatnení a hmotnom zabezpečení pracovníkov v baníctve dlhodobo nespôsobilých na doterajšiu prácu a žalobca podľa nej splnil všetky podmienky pre priznanie hmotného zabezpečenia vo forme odstupného, okresný súd nesprávne rozhodol, ak žalobu zamietol len z dôvodu, že kolektívnu zmluvu považoval za deklaratórny akt. Napadnutým rozsudkom okresného súdu bol teda porušený zákon a vzhľadom na to, že nápravu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, je daná opodstatnenosť ním podaného mimoriadneho dovolania (§ 243e ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Žalobca sa k mimoriadnemu dovolaniu podanému generálnym prokurátorom pripojil.

Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že z textácie kolektívnej zmluvy je zrejmé, že predmetné ustanovenie iba odkazuje na nároky zamestnancov podľa príslušných právnych predpisov a že teda ustanovenie kolektívnej zmluvy nezakladá osobitný nárok zamestnancov na plnenie nad rámec týchto právnych predpisov. Vôľa účastníkov tohto právneho úkonu smerovala iba k deklarácii nárokov zamestnancov podľa právnych noriem a nie ku konštitúcii nových nárokov. Súd teda nemôže priznať nárok na odstupné podľa kolektívnej zmluvy, ktorá iba deklaruje uspokojovanie nárokov zamestnancov na hmotné a sociálne zabezpečenie podľa osobitných predpisov. Pokiaľ bola vyhláška č. 19/1991 Zb. v rozhodnom čase už neúčinná, nemôže sa na základe nej priznať nárok ani podľa kolektívnej

zmluvy. Ak by kolektívna zmluva napriek uvedenému zakladala osobitný nárok na plnenie, bolo by potrebné ustanovenie čl. X bod 9 považovať za neplatné. Ide totiž o ustanovenie, ktoré je v jednoznačnom rozpore s § 13 ods. 1 a 2 Zákonníka práce (porušenie zákazu diskriminácie) platného v čase preradenia žalobcu na iné pracovisko. Navrhol preto mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas (§ 243g O.s.p.) generálny prokurátor za splnenia podmienok požadovaných ustanovením § 243e O.s.p., preskúmal vec bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je dôvodné.

Z dôvodov rozsudku okresného súdu a z obsahu mimoriadneho dovolania podaného generálnym prokurátorom je zrejmé, že medzi účastníkmi bola sporná predovšetkým otázka, či sa na právny vzťah účastníkov, z ktorého žalobca vyvodzoval ním uplatnený nárok, (ne)vzťahuje kolektívna zmluva.

Z hľadiska skutkového stavu bolo medzi účastníkmi nesporné, že žalobca pracoval u žalovaného ako baník od 26. novembra 1982 do 1. novembra 2002, kedy bol preradený zo zdravotných dôvodov na prácu robotníka v podzemí a že 31. júla 2003 skončil so žalovaným pracovný pomer, pretože nemohol vzhľadom na svoj zdravotný stav vykonávať doterajšie zamestnanie a žalovaný ho nemal možnosť zamestnať na inom pracovnom mieste. Medzi účastníkmi teda bolo nesporné, že žalobca pracoval u žalovaného najmenej desať rokov v zamestnaní I. pracovnej kategórie ako baník so stálym pracoviskom pod zemou v hlbinných baniach a pracovný pomer skončil zo zdravotných dôvodov.

Z rozhodovacej činnosti je dovolaciemu súdu známe, že 30. októbra 2002 s platnosťou pre obdobie od 1. apríla 2002 do 31. marca 2003 (podobne na obdobie od 1. apríla 2003 do 31. marca 2004) bola medzi Odborovými organizáciami akciovej spoločnosti H., združenými v Odborom zväze pracovníkov baní, geológie a naftového priemyslu SR a akciovou spoločnosťou H. uzavretá kolektívna zmluva. Táto kolektívna zmluva obsahovala, okrem iných, ustanovenie X.9. s názvom hmotné a sociálne zabezpečenie zamestnancov pri

zмене zamestnania zo zdravotných dôvodov a útlmu, podľa ktorého zamestnávateľ poskytuje zamestnancom, ktorí stratili vzhľadom na svoj zdravotný stav podľa lekárskeho posudku alebo rozhodnutia orgánov štátnej zdravotnej správy, alebo sociálneho zabezpečenia spôsobilosť konať doterajšiu prácu, alebo ju nesmú vykonávať pre ochorenie chorobou z povolania, alebo pri ohrození touto chorobou, alebo dosiahli na pracovisku určenom záväzným posudkom príslušného orgánu hygienickej služby najvyššiu prípustnú expozíciu, alebo u ktorých došlo k zmene zamestnania z dôvodov uskutočňovania útlmového programu, hmotné a sociálne zabezpečenie podľa :

- a/ zákona č. 98/1987 Zb. o osobitnom príspevku baníkom v znení zákona 160/1989 Zb.,
- b/ vyhlášky č. 19/1991 Zb. o pracovnom uplatnení a hmotnom zabezpečení pracovníkov v baníctve dlhodobo nespôsobilých v doterajšej práci.

Generálny prokurátor správne v mimoriadnom dovolaní uvádza, že kolektívnu zmluvu treba považovať za dvojstranný právny úkon, ktorého obsah vychádza z autonómneho postavenia zmluvných partnerov a z princípu zmluvnej voľnosti, že predmetom jej úpravy je spravidla výhodnejšia úprava v porovnaní so zákonom alebo iným pracovnoprávnym predpisom (ak to zákon alebo iný pracovnoprávny predpis výslovne nezakazuje alebo ak z ich ustanovení nevyplýva, že sa od nich nemožno odchyliť) a že po podpise sú účastníci kolektívnu zmluvou viazaní s rovnakými právnymi následkami (účinkami) ako zákon (kolektívna zmluva je pre zmluvné strany v zmysle § 5 ods. 1 zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní záväzná). Treba dodať a zdôrazniť, že kolektívna zmluva je normatívnou zmluvou, čo znamená, že obsah jej normatívnej časti, je prameňom pracovného práva. Ak je obsahovou súčasťou kolektívnej zmluvy úprava odstupného (odchodného), tvorí jej normatívnu časť, ktorá je z hľadiska súdnej vymáhateľnosti na rovnakej úrovni, akoby tieto nároky zakotvoval samotný zákon. Nároky, ktoré z nej jednotlivým zamestnancom vzniknú, sa preto podľa nej uplatňujú a uspokojujú ako ostatné nároky zamestnancov z pracovného pomeru a možno ich vymáhať súdnou cestou. Dovolací súd súhlasí s generálnym prokurátorom aj v tom, že účastníci kolektívnej zmluvy si môžu platne dohodnúť časť jej predmetu i v podobe odkazu na právny predpis, ktorý už stratil účinnosť. V takomto prípade znenie tohto právneho predpisu sa pokladá za zahrnuté do textu kolektívnej zmluvy. Rozhodujúce je, aby takto dohodnutý obsah kolektívnej zmluvy (v danom prípade týkajúci sa odstupného), bol v súlade so zákonom č. 311/2001 Z.z. Zákonníkom práce (ďalej len Zákonník práce) alebo iným pracovnoprávnym predpisom

(v danom prípade so Zákonníkom práce, keďže k zániku účinnosti vyhlášky č. 19/1991 Zb. došlo k 31.3.2002).

Z uvedeného je zrejmé, že ak okresný súd považoval kolektívnu zmluvu za akt, ktorý je deklaratórnej povahy (z dôvodu, že len odkazoval na nároky podľa už neúčinnnej vyhlášky č. 19/1991 Zb. a z dôvodu, že neupravoval osobitné nároky zamestnancov odchylné, v širšom rozsahu od uvedenej právnej úpravy) a podľa ktorého nie je možné priznať žalobcom uplatnený nárok, dospel k nesprávnemu záveru. Generálny prokurátor teda opodstatnene namietal, že jeho rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243b ods. 2 O.s.p.).

V novom konaní bude potrebné, aby okresný súd predovšetkým skúmal, či úprava odstupného z dôvodu prevedenia na inú vhodnú prácu, resp. odstupného z dôvodu, že zamestnanec stratil vzhľadom na svoj zdravotný stav podľa lekárskeho posudku dlhodobú spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu alebo ak ju nesmie vykonávať pre chorobu z povolania alebo pre ohrozenie touto chorobou, ktorá je obsahom kolektívnych zmlúv uzavretých medzi Odborovými organizáciami akciovej spoločnosti H., združenými v Odborovom zväze pracovníkov baní, geológie a naftového priemyslu SR a akciovou spoločnosťou H. na obdobie od 1. apríla 2002 do 31. marca 2003, resp. od 1. apríla 2003 do 31. marca 2004, (ne)zodpovedá zneniu ustanovenia § 231 ods. 1 Zákonníka práce vo väzbe na ustanovenia §§ 76 a 63 ods. 1 Zákonníka práce v znení účinnom v čase prevedenia žalobcu na inú vhodnú prácu, resp. v znení účinnom v čase jeho skončenia pracovného pomeru. To znamená, či Zákonník práce č. 311/2001 Z.z. v znení účinnom do 30.6.2003, výslovne (ne)zakazoval poskytnutie odstupného pri prevedení na inú vhodnú prácu, resp. či Zákonník práce č. 311/2001 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2003 umožňoval poskytnutie odstupného z dôvodu, že zamestnanec stratil vzhľadom na svoj zdravotný stav podľa lekárskeho posudku spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu, alebo ju nesmie vykonávať pre ochorenie chorobou z povolania, alebo pri ohrození touto chorobou a či z jeho ustanovení vyplývalo, že rozsah odstupného bolo možné upraviť odchylné (výhodnejšie) v porovnaní s jeho právnou úpravou. Kolektívne zmluvy (jej časti) môžu byť totiž posudzované z hľadiska ustanovení Zákonníka práce, resp. Občianskeho zákonníka o neplatnosti právnych úkonov.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách prvostupňového a dovolacieho konania (§ 243i ods. 2 O.s.p. a § 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. júna 2008

JUDr. Martin V l a d i k, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: